

извършали и разни прѣводи и компилации отъ римо-византийскитѣ граждански и църковни закони, които били въведени и се прилагали въ българската държава.

Правосудие. Най-старото, а сжщеврѣменно и най-важното право на старитѣ владѣтели и старѣйшини било да раздаватъ правосудие на поданицитѣ си и подчиненитѣ. Въ първитѣ вѣкове на българската държава, когато тя още била малка, българскитѣ владѣтели лично и непосредствено разглеждали и рѣшавали спороветѣ на поданицитѣ си. Когато пъкъ тя по-късно се разпространила, и държавнитѣ дѣла и нужди се увеличили, тогава българскитѣ владѣтели нѣмали физическа възможность сами лично да завеждатъ и сждебната часть, та затова я възложили на боляритѣ си и на специални длѣжностни лица, които се наричали сждии. Но въпрѣки това тѣ били върховни сждии и послѣдна инстанция. Тѣ въ своитѣ палати, или когато пжтували въ държавата си, приемали и изслушвали жалбитѣ и тжжбитѣ на поданицитѣ си и сами лично окончателно рѣшавали най-важнитѣ сждебни спорове ¹⁰⁹.

Управление. Държавното управление било въ ржцѣтѣ на владѣтелитѣ, които, когато българската държава била малка, сами лично и непосредствено управлявали. Но по-късно, когато тя се увеличила, и вслѣдствие на това тѣ нѣмали физическа възможность сами лично и непосредствено да управляватъ, тогава часть отъ управлението възложили на своитѣ боляри, които живѣли въ столицата и постоянно се намирали около тѣхъ, или пъкъ въ тѣхно име и вмѣсто тѣхъ управлявали разни области, жупи и градове ¹¹⁰. Въ старата българска държава не

¹⁰⁹ Законик Ст. Душана, чл. чл. 110, 179, 181.

¹¹⁰ Гласник, II од. кнѣ. VII, 282.